

"תערוכת יחיד" בשניים | מירב רהט

גבר ואישה ניגשים אל שולחן עבודה. כל אחד מהם נושא גוש חֶמֶר אותו הוא לש ומעבד על גבי המשטח. עריכת וידאו קפדנית מאחדת את שתי הפעולות לאחת וגושי החמר שעל גבי המסך נילושים זה לתוך זה. מסך שחור. אבניים. ארבע ידיים מעבדות שני גושי חמר. על המסך נולדת דמות היברידית המכילה שני יוצרים וההכלאה הוירטואלית מתעתעת ומאחדת את האובייקטים שהם מייצרים לאחד.

עבודת הווידאו Folie à deux היא עבודה משותפת ראשונה שיצרו האמנים רועי מעין ורחל רוטמן-גרג'. השניים, שמכירים מהשנה הראשונה ללימודיהם במחלקה לעיצוב קרמי בבצלאל, הם חברי נפש העובדים זה לצד זה לאורך השנים, אך בגין סגנון עבודה שונה ושפה ויזואלית המאפיינת כל אחד מהם באופן מובהק הם מעולם לא שיתפו פעולה ביצירתם. האיחוד הוירטואלי בעבודת וידאו, מדיום המרוחק מהעשייה היום יומית של שני היוצרים, פתח את האפשרות לעשייה משותפת גם בשדה הממשי בו הם מגדירים את עצמם ולהצגתה של "תערוכת יחיד" בה העשייה החומרית של שניהם הופכת גוף אחד.

היכולת לפנות מקום לאחר וליצור יחד אינה פשוטה, בעיקר כשמדובר ביוצרים מגובשים בעלי שפה מזוהה וניגודית לחלוטין. אמנם גם מעין וגם רוטמן-גרג' מגדירים עצמם כקדרים, מציבים את החומר והטכנולוגיה המסורתית בבסיס עבודתם ועושים שימוש באבניים כנקודת מוצא, אך אופן הטיפול בחומר והדרך לאתגר את המסורת ולמתוח את הגבולות באה לידי ביטוי באופן שונה אצל כל אחד מהם.

עבודותיו של מעין - גבר, חילוני, אקספרסיבי ואימפולסיבי, מתאפיינות בהרפתקנות הבאה לידי ביטוי בנסיונות ביצירת תערובות חמר, שילוב ושימוש בחומרי גלם לא קונוונציונאליים, לקיחת הימורים מושכלים בתהליכי שריפה ויצירת גלזורות וכדומה. האקראיות וההפתעה מהווים חלק מהותי בעשייה שלו ודרך יצירה אלכימאית הוא מפנה לחומר מקום של כבוד כשותף ביצירה.

עבודתה של רוטמן-גרג' - אישה, דתייה לשעבר, מדויקת וקפדנית, מתאפיינת ב"אילוף החומר" ומתנהלת בתכנון והקפדה יתרה. עבור רוטמן-גרג' האבניים הם כלי ליצירת "לבני בסיס" בעזרתן היא יוצרת בעבודה סיזיפית ובסבלנות אין קץ מבנים מורכבים, מתוכננים עד הפרט האחרון. כל אלמנט באובייקטים שלה מטופל כתכשיט יקר ערך וכל תהליך בעבודה הנקייה והמעודנת נעשה בשאיפה להגיע לשלמות.

ב"תערוכת יחיד" השניים מפגישים את ההרפתקנות והאקראיות עם השלמות המתוכננת לפרטיה ויוצרים אובייקטים משותפים. באופן הסטריאוטיפי ביותר השפה של מעין חדה, מזדקרת ומתפרצת ואילו זו של רוטמן-גרג' עגולה, מעודנת, מורכבת מאין סוף פרטים ומכילה. באובייקטים המשותפים אותם מציגים השניים בתערוכה נוצר שילוב המטשטש את הזהות המגדרית ויחסי ההכלה משתנים מאובייקט לאובייקט ומציגים מפגש אישי רב רבדים.

כל אובייקט החל מעבודה של כל אחד מהיוצרים בסטודיו שלו מתוך מחשבה על חיבור ויצירת דו שיח. בהמשך השניים הפגישו את האלמנטים באופן פיזי, הציבו אותם יחד והתיכו אותם בתנור השריפה לגוף אחד. המהלך המשותף יצר קשר סימביוטי בו אובייקטים שצולחו את כור ההיתוך הובילו לסינרגיה בה כל אחד מהיוצרים מאיר באור חדש את עבודתו של השני ומעצים אותה. לחלופין, במקומות בהם הניסוי לא צלח שני היוצרים נאלצו לחזור חזרה אל האבניים ולהתחיל את התהליך מהתחלה.

לצד דו שיח אישי, קשר חזק ואמון הדדי, עבודתם של השניים מתייחסת לאייקונים תרבותיים מוכרים ומתכתבת עם המסורת המקצועית של התחום. באובייקטים 11 ו-12 מנהלים השניים דו שיח עם האייקון של כדי האמפורה היווניים. דרך פירוק הצורה המוכרת והרכבתה בדרך חדשה הם מותחים את הגבולות ונותנים לכך אינטרפרטציה חדשה. באובייקט 11 רוטמן-גר' מציבה עיגול מושלם במקצב אובניים מדויק, ציפוי גלזורה לבנה ועיטור עדין ומושלם, לתוכו מחבר מעין פיה ארוכה עשויה חמר אדום חשוף, המשובצת באופן אקראי באבני טוף אליהן הוא מתייחס כאבני חן. הקונטראסט בבחירות החומר, הצבע ואופן העיבוד כחלק מיצירת החיבור בין החלקים, מציג מראה חדש לאייקון הקלאסי.

מתיחת הגבולות מתחדדת באובייקט 12 בו האקראיות הופכת אלמנט דומיננטי במראה הסופי. גם הפעם רוטמן-גר' מייצרת עיגול מושלם בגלזורה דקיקה, לבנה ונקייה, המאדירה את פעולת האבניים המדויקת. לתוך החלק המושלם מכניס מעין פיה ארוכה מחמר קרמי לבן מעורב בחומרים נוספים, שעובדה באופן מושלם להגיב לחום התנור בקריסה של החומר כמו גם בבעבוע שלו. שריפת החלקים יחד, במהלך עליו לאיש מהיוצרים אין באמת שליטה, יחד עם אלמנט ההפתעה של היוצרים עם פתיחת התנור, מחדד את הקסם במפגש האקראי וביצירת דמותו החדשה של האייקון המוכר.

הסטה של קונוסים (אלמנט ששימש לבדיקת הטמפרטורה בתנורי השריפה הישנים) מכלי עבודה לחומר גלם, ובחינת דרכי שימוש אפשריות בחומר, הובילה לאובייקטים המתכתבים עם דפוסי עבודה מסורתיים ומעוררים למחשבה על השינויים הטכנולוגיים שמתרחשים בתחום. באובייקטים 06, 07 מתקיים שיח פנימי עם מסורת נעלמת כאשר מעין הופך את הקונוסים המותכים מאלמנט המשמש לאינדיקציה על חום התנור לעיטור המהווה חלק מהאובייקט. באובייקטים 09 ו-10 מעין מותח עוד יותר את אפשרויות השימוש ויוצר בתוך תבנית עגולה (שמחליפה את המהלך העגול של האבניים) מבנה של קונוסים שהופך אובייקט בפני עצמו.

למול השימוש של מעין ב'רדי' מיד' ויצירת אובייקט מחיבור בין הקונוסים הקיימים, יוצרת רוטמן-גר' קונוסים משלה. אחד אחד, בעבודת אבניים מדויקת, היא מייצרת אלמנטים מוקפדים אותם היא מחברת למבנים הנראים כמו יצורים ימיים. השילוב בין האלמנטים בקומפוזיציה משותפת מייצר דו שיח מרתק.

מוטיב הקונוסים המדויקים מלווה את רוטמן-גר' גם באובייקט 08. ליצירת האובייקט היא מציבה את הקונוסים שלה במבנה המזדקר מתוך צלחת לבנה, על קצותיהם מניח מעין אובייקט בעל מראה רך חי ודינאמי. התכת החלקים יחד יוצרת אובייקט פואטי ושפה ויזואלית אורגנית שהולכת ומתעצמת בגין חוסר היכולת לשלוט בתוצר הסופי ובהפתעות שמזמן החומר בתהליך השריפה.

השפה היוזואלית הנראית לקוחה מעולם החי הימי מלווה לא מעט מהעבודות המשותפות של היוצרים, אך ההתכתבות עם השפה האורגאנית היא תוצאה ולא רעיון המוביל את העשייה. הדגש ביצירה של רוטמן-גרג' מתמקד ביצירת מבנים מורכבים ומפתיעים המעוררים לא אחת את התמיהה איך עושים את זה כמו גם בבחינת יחסי ריק וצורה. אצל מעין המוטיב המוביל הוא אקספרימנטאליות ופינוי מקום למופע של החומר. המראה האורגאני במקרה שלו נולד מהיכולת להניח לחומר להתנהל באופן טבעי ולתת ל"כוחות הטבע" ולאקראיות להשפיע על מראה האובייקט הסופי.

מבט נוסף על כלל העבודות המוצגות בתערוכה מציף את העובדה שכולן מתבססות על צורות עגולות. לצד התייחסות למסורת הקדרות ולצורות המסורתיות של עבודת האבניים, נתמכת הבחירה במוטיב העיגול בסימבוליקה רבת הרבדים שלו. יחסי ההכלה והשוויון העומדים בבסיס העבודה המשותפת משלבים בין מעין האימפולסיבי וההרפתקן, רוטמן-גרג' המדויקת והקפדנית והחומר. כל צד שומר על המאפיינים שלו ובמפגש ביניהם נולד משהו חדש, משותף, בו כל אחד מעצים את השני ללא היררכיה מובהקת. התהליך המרתק, בסופו מתחברים כל האלמנטים בתנור השריפה לגוף אחד, מציף את סוגיית 'כור ההיתוך' ומעורר למחשבה על כוחן של רב תרבותיות וסינרגיה בשדה העיצוב ומחוצה לו.